

Leikki alkuopetuksessa

Serja Turunen 2020

Leikkikulttuurin ja koulun kulttuurin erot (Rainio 2010)

- Leikki on luomisen ja keksimisen kulttuuria
 - Koulun tärkein tehtävä taas on kulttuuriperinnön siirtäminen uudelle sukupolvelle (omaksumisen kulttuuri)
- Leikissä estetiikka ja rationaalisuus yhdistyvät
 - Koulussa ne on erotettu toisistaan (valistusajan seurauksena. Vrt. keskiajan yliopistot, joissa taiteet, tieteet ja käden taidot kuuluivat yhteen)
- Leikin luonne on yhteisöllinen
 - Koulussa rakentuu vertailun ja yksilöllisen suorituksen kulttuuri

Leikki, oppiminen ja koulunkäynti jäävät erillisiksi alueiksi (Rainio 2010)

Joten, usein voi olla, että...

- Lapset tietävät, että oppiminen ja koulunkäynti on tärkeää ja hyödyllistä, mutta eivät ymmärrä miksi (näin vain aikuisten mielestä on)
- Lapset eivät sen sijaan näe, että leikkiminen olisi yleisesti (aikuisten mielestä) tärkeää tai hyödyllistä, vaikka heille itselleen juuri leikki on mielekästä ja omaa
- Aikuisille taas leikki on oppimisen "mauste" tai koriste, jonkin asian oppimisen väline tai vastapaino (koulu)oppimiselle

→ Lasten ja aikuisten maailmat jäävät erilleen

Mitä leikki parhaimmillaan muuttaa? (Rainio 2010)

- Opettajien ja lasten välisiä institutionaalisia suhteita (vrt. kysymys auktoriteetista ja sen perustasta)
- Luo oppimisen motivaation ja mielekkyyden (Vygotski)
- Luo tilaa kuuntelulle ja pysähtymiselle hetkeen
- Helpottaa lasten aloitteellisuutta
- Huomioi prosessin lopputuloksen sijaan
- Vaatii asioiden ratkaisemista ja päätöksentekoa kollektiivisesti

Kaksi näkökulmaa leikkiin: lapsen ja aikuisen

- Aikuisen mukana oleminen tekee lasten leikistä erilaista
- Aikuisen suunnittelemisissa leikeissä on usein pedagoginen näkökulma, tavoitteet ja sisällöt
- Aikuisella voi olla aktiivinen tai passiivinen rooli leikissä
- Lasten leikeissä motiivit lähtevät lapsista itsestään
- Näkökulmien ei tarvitse olla vastakkaisia, vaan toisiaan täydentäviä

Leikin muotoja koulussa (Rainio 2010)

- Aikuisten tekemä kulttuuri lapsille: näytelmät, sadut ym.
- Draamakasvatus (ks. esim. Jyväskylän yliopisto)
- Lasten omat näytelmät, tarinat, esitykset
- Ns. vapaa leikki (tyypillisempi päivähoitossa)
- Ohjattu leikki / pedagoginen leikki (esim. leikki välineenä oppimistehtävissä)
- ”Juonellinen leikkimaailma” (Gunilla Lindqvist)

Aikuisen mahdollisuudet tukea lasta leikissä

- Apuna olo leikin käynnistämisessä
- Ajoittainen tuki ja lyhytkestoinen mukanaolo leikissä
- Osallistuminen leikkiin (aikuinen + lapsi, aikuinen + kaksi lasta, aikuinen + pieni lapsiryhmä)
- Lyhyet sosiodraamat ja draamapedagogiikka
- Leikillisen tehtävän antaminen
 - Esim. virikkeellinen materiaali, kehyskertomus, ongelmanratkaisua sisältävät rakenteluleikit

Leikkimaailma (Lindqvist 1998)

- Kuvitteellisen tilanteen virittäminen
- Lähtökohtana juoni tai tarina, joka muutetaan eläväksi roolihahmojen ja dramatisoinnin kautta
- Oppiminen ja ongelmanratkaisu saavat mielekkyytensä juonellisuudesta
- Opettajat ja oppilaat rooleissa
- Ei valmista, tiedettyä lopputulosta; improvisoinnin vaatimus
- ”Luokka” laajenee käsittämään koko koulun eri tiloihin, koulun lähialueen, seikkailun maailman...

Lähteitä

Lindqvist, G. (1998). Leikin mahdollisuudet. Luovaa leikkipedagogiikkaa päiväkotiin ja kouluun. Jyväskylän yliopisto.

Rainio, A. P. (2010). Lionhearts of the Playworld: An Ethnographic Case Study of the Development of Agency in Play Pedagogy. University of Helsinki, Finland, Helsinki.

Luettavissa täällä: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/19883>

Rainio, A. P. (2012). Leikkien leijonamieleksi. Toimijuuden rakentuminen juonellisessa koulutoiminnassa. Teoksessa L. Karlsson, & R. Karimäki (Toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 57, 107-140.

Tutkittua puhetta leikin merkityksestä

- Leikin merkitys aivoterveydelle (Sajaniemi)

http://www.socca.fi/files/4161/Leikkiseminaari_2015.pdf

- Tarinallisen ja juonellisen leikin merkitys (Hakkarainen & Bredikyte)
- http://www.socca.fi/files/4162/Vantaa_2015_01_Hakkar_Bredik_A4.pdf